

Kuvataideakatemia
Sibelius-Akatemia
Taideteollinen korkeakoulu
Teatterikorkeakoulu
Teknillinen korkeakoulu

Opetusministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Viite: OPM muistio 2007:18. Tekijänoikeuden suuntaviivoja. Keskustelumuistio politiikan muodostamisesta ja järjestelmän kehittämisestä. Luonnos, päivätty 15.7.2003, hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta (*luonnos uudeksi tekijänoikeuslaiksi*)

Asia: **Kuvataideakatemian, Sibelius-Akatemian, Taideteollisen korkeakoulun, Teatterikorkeakoulun ja Teknillisen korkeakoulun yhteinen lausunto**

1. YLEISTÄ

Opetusministeriö on muistiollaan 2007:18 halunnut herättää laajaa keskustelua tekijänoikeusjärjestelmän toimivuudesta ja kerätä ajatuksia järjestelmän kehittämiseksi.

Aloite on tervetullut, sillä on käynyt yhä ilmeisemmäksi, ettei nykyinen tekijänoikeusjärjestelmämme vastaa hyvän lainsäädännön edellytyksiä ja tietoyhteiskunnan tarpeita. Erityisen huolestuttavaa on, että viimeaikaisten tekijänoikeuslain uudistusten yhteydessä on unohdettu, että kansallinen kilpailukykyämme perustuu merkittävässä määrin korkeatasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen, jonka järjestämistä ja kehittämistä ei tule vaarantaa.

Muistioon on koottu sata kysymystä, joista osa on päällekkäisiä ja joita käsitellään useammassa yhteydessä. Lisäksi muistiosta puuttuu eräitä tärkeitä kysymyksiä. Tämän lausunnon jäsentely poikkeaa muistion jäsentelystä. Seuraavassa käsitellään ensin tekijänoikeusjärjestelmän toimivuuteen liittyviä yleisiä kysymyksiä ja eräitä digitaaliseen ympäristöön liittyviä erityiskysymyksiä, jonka jälkeen siirrytään tarkastelemaan oppilaitosten toimintaan liittyviä erityisiä ongelmakohtia.

1.1. Tekijänoikeuslain kokonaisuudistus on tarpeen

Tekijänoikeusjärjestelmä on rakentunut olemassa olevia perinteisiä sisällöntuotanto- ja hyödyntämismalleja ajatellen ja sisäistäen näiden alojen käytäntöjä. Teosten käyttömuotojen ja hyödyntämismallien monimuotoistuesssa tekijänoikeusjärjestelmä on jäänyt kehityksestä jälkeen. Tekijänoikeudellisen lainsäädännön piiriin on tullut uusia toimijoita, ja entisten toimijoiden toimintatavat ovat muuttuneet. Kun tekijänoikeuslain lähtökohtana aikoinaan on ollut tekijöiden ja kaupallisten toimijoiden (hyödyntäjien) välisen suhteen sääntely, ulottuvat tekijänoikeuslain säännökset tänä päivänä myös monenlaiseen ei-kaupalliseen käyttöön ja myös kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien toimintaan. Voidaan siis puhua eräänlaisesta paradigman muutoksesta.

Olellainen osa tästä paradigman muutoksesta on myös oikeuksienhallintajärjestelmien (DRM) kehittyminen. Niiden myötä tekijänoikeuden perusparadigma muuttuu perustavaa laatua olevalla tavalla, sillä *oikeuksienhallintajärjestelmät ohjaavat lainsäädännön ja sopimusten ohella teosten käyttöä*. Olisi siis syytä tunnustaa, että myös tekniikalla on toimintaa ohjaava vaikutus. Lisäksi oikeuksienhallintajärjestelmien osana jokaisen loppukäyttäjän kanssa voi sopia teoksen käytöstä. Tämäkin on omiaan muuttamaan tekijänoikeuden perusparadigmaa.

Tekijänoikeuslain antama vaikutelma on erittäin kasuistinen, mikä toisaalta osittain johtuu tulkintaperinteestä. Tähän tulkintaperinteeseen kuuluu myös, että tekijänoikeusjärjestelmän perusoikeudellisia ulottuvuuksia on lähes kokonaan sivuutettu. Tämä näkyy esimerkiksi tekijänoikeuden perusoppikirjoissa Suomessa ja Pohjoismaissa. Esimerkiksi vanhoihin komiteanmietintöihin kirjattu periaate, jonka mukaan tekijänoikeuden rajoituksia voidaan vapaasti supistaa sopimuksin (tai teknisin suojakeinoin), on räikeässä ristiriidassa nykyisen perustuslaillisen järjestelmämme kanssa.

Vuosien varrella vuodelta 1961 peräisin olevaa tekijänoikeuslakia on muutettu useilla uudistuksilla, joita yleensä on luonnehdittu teknisiksi ajanmukaistamisiksi. Tuloksena on ollut tilkkutäkkimäinen lainsäädäntö, jonka eri säännöksen suhde toisiinsa ja suhde tekijänoikeuden yleisiin periaatteisiin on käynyt yhä epäselvemmäksi. *Kasuistisen lainsäädännön tilalle tulisi kehittää periaatesuuntautuneempaa modernia tekijänoikeuslakia*, jossa käytännössä tuodaan lain tasolle tekijänoikeuden yleisiin oppeihin sisältyviä keskeisiä elementtejä hieman samaan tapaan kuin on menetelty esimerkiksi rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

1.2. Tekijänoikeuden suhdetta *kaikkiin* perusoikeuksiin tulisi tarkastella

OPM:n muistiossa 2007:18 kysytään (kysymykset 1-2), ovatko tekijänoikeuslain säännökset aiheuttaneet ongelmia sananvapaudelle tai vaikeuksia tiedon saannille. Nämä ovatkin ainoat muistion kysymyksistä, jossa pyritään selvittämään tekijänoikeuksien suhde muihin perusoikeuksiin.

Suomen nykyinen oikeusjärjestelmä on vahvasti perusoikeuskeskeistä. Tämä lähtökohta tulee huomioida kaikessa lainsäädännössä, myös tekijänoikeuden sääntelyssä.

Vaikka tekijänoikeus on ilmaisuuden suoja eikä sen ole tarkoitus ulottua ideaan, on sillä suora vaikutus sananvapauden toteutumiseen, sillä *jokainen teos sisältää idean*, ja tekijällä on oikeus kieltää teoksen käyttö mm. saattamalla se toisten henkilöiden saataviin. Siinä määrin, kun tekijällä on yksinoikeus kappaleen valmistamiseen ja yleisöön saataviin saattamiseen syntyy estettä sananvapauden toteutumiselle. Tekijänoikeuden ulottaminen teoskappaleiden välittämiseen vuokraamalla, lainaamalla tai muilla tavoin sekä tekijänoikeuden sammumisdoktriinin poistaminen digitaalisten teosten osalta ovat olleet omiaan lisäämään tekijänoikeuden yksinoikeuden vaikutuksia sananvapauteen.

Jos kysytään miten tekijänoikeus on vaikuttanut sananvapauteen, olisi samalla kysyttävä, onko sananvapaudesta aiheutunut ongelmia tekijänoikeuden toteutumiselle? Jos sananvapaus tarkoittaa, ettei kukaan saa puuttua toisten ihmisten väliseen kommunikaatioon, asettaa sananvapaus mitä todennäköisimmin esteitä tekijänoikeuden toteutumiselle.

Kun asiaa tarkastelee tästä näkökulmasta huomaa, että kysymys on oikeuksien tasapainottamisesta. On siis mietittävä, miltä osin on perusteltua kaventaa toisen sananvapautta tekijänoikeudellisten intressien suojaamiseksi tai miltä osin tekijänoikeutta täytyy rajoittaa sananvapauteen liittyvien intressien suojaamiseksi.

Perustuslakimme (11.6.1999/731) 2. luvussa luetellaan Suomen kansalaisten perusoikeuksia. Näistä moni on huomioitu tekijänoikeuden rajoituksissa. Esimerkkinä ovat sananvapauden lisäksi sivistykselliset perusoikeudet (16 §), johon kuuluu myös nimenomaisesti tieteen ja taiteen vapaus, omistusoikeus (15 §), oikeus hyvään hallintoon ja julkisuusperiaatteen toteutuminen (12 §), yksityiselämän suoja (10 §), uskonnon ja omantunnon suoja (11 §), oikeus työhön ja elinkeinovapaus (18 §), ja jossain määrin jopa vastuu ympäristöstä (20 §), jonka perusteella ”vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille”. Viimeksi mainittua on pidettävä Suomen perustuslaillisenä pohjana kestävän kehityksen ja kulttuurien moninaisuuden periaatteisiin.

Perustuslaissa luetellut perusoikeudet eivät ainoastaan rajoita tekijän oikeuksia, vaan ne toimivat myös tekijänoikeusinstituutin perustuslaillisenä pohjana. Yleensä tällöin viitataan omaisuuden suojaan ja oikeuteen työhön ja elinkeinovapauteen, mutta näiden lisäksi tekijänoikeusinstituution perustana voidaan pitää myös sananvapautta, tieteen ja taiteen vapautta, yksityiselämän suojaa, uskonnon ja omantunnon suojaa sekä vastuuta kulttuuriperinnöstä.

1.1.2006 voimaan tulleen tekijänoikeuslain esitöissä (HE 28/2004) ei esimerkiksi ole otettu kantaa siihen, millä tavoin tekijän uutta yksinoikeutta teoksen välittämiseen tulisi rajoittaa sivistyksellisten perusoikeuksien ja erityisesti tieteen ja taiteen vapauden turvaamiseksi. Sen sijaan lakiin on sisällytetty opetus- ja tutkimustoimintaan liittyvä sopimuslisenssijärjestelmä, joka vaihtoehtoisena lisensiointimenettelynä ei miltään osin muodostu tekijänoikeuden rajoitteeksi. Tämä on vain yksi esimerkki monesta, jossa

tekijänoikeuden perustuslaillisia vaikutuksia olisi ollut syytä tarkastella perusteellisemmin.

1.3. Tekijänoikeuden oikeuspoliittinen ja sääntelyteoreettinen jäsentäminen on tarpeen. Tekijänoikeuden liittyminen elinkeinotoimintaan on oltava peruslähtökohta

Päätäjät, kuluttajat ja jopa useimmat alan ammattilaiset pitävät tekijänoikeuslain säännöksiä vaikeaselkoisina ja vaikeasti ymmärrettävinä. Tämä johtunee pääasiassa siitä, että tekijänoikeuslaista on vaikea hahmottaa, mihin tekijänoikeudellisella sääntelyllä pyritään. Tekijänoikeuden oikeuspoliittisia linjauksia onkin syytä selventää.

Tekijänoikeuslain suurimpana haasteena lienee sen loitontuminen yleisestä oikeuskäsityksestä. Tästä seuraa pahimmassa tapauksessa laajamittainen lain halveksunta, josta jo nyt näkyy yhteiskunnassamme merkkejä. Tämä halveksunta ei kohdistu tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin sinänsä vaan siihen, että tekijänoikeus muodostuu esteeksi monelle tärkeälle ja yhteiskunnallisesti hyväksyttävälle toiminnalle, jonka estäminen yleensä ei ole edes tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden omassa intressissä.

Merkittävin syy tekijänoikeuslain loitontumiseen yleisestä oikeuskäsityksestä lienee, että tekijänoikeuslain luontainen liittymä kaupalliseen toimintaan (eli teosten käyttäminen ansiotarkoituksessa) on vähentynyt. Tämä on pitkän kehityksen tulos ja kysymys liittyy siihen, mitä voidaan pitää tekijöiden tai eri käyttäjäryhmien oikeutettuina intresseinä.

Tekijänoikeudellisen, kuten kaiken muunkin lainsäädännön, lähtökohtana tulee olla yhteinen hyvä. Oikeustieteessä puhutaan oikeusvelvollisuudesta; oikeudellisen suojan saaminen edellyttää, että suojan saaja tarjoa jotain vastineeksi yhteiskunnalle. Tekijänoikeudessa on ollut tapana puhua tekijänoikeuden tasapainosta. Tekijänoikeuden ei tule muodostua suhteettomaksi taakaksi muulle ”hyvälle” toiminnalle. Tekijän, kuten yhteiskunnankin, tulee hyötyä ja rikastua luovasta toiminnasta. Tekijänoikeuslain kehittämisessä onkin enenevässä määrin kiinnitettävä huomiota, ei vain tekijöiden ja käyttäjien intresseihin, vaan myös niihin välittömiin ja välillisiin kustannuksiin, joita järjestelmä aiheuttaa eri toimijoille ja yhteiskunnallisille toimintoille.

Tekijänoikeuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä tulisi myös tarkemmin pohtia tekijänoikeudellisen sääntelyn reunaehtoja ja erityisesti sitä, onko tekijänoikeuslaki oikea väline jonkin tietyn tavoitteen varmistamiseksi. Nykyisellään vaikuttaa siltä, että tekijänoikeudellinen (kuten osittain myös muu immateriaalioikeudellinen) sääntely pyritään valjastamaan tehtäviin, johon se luonteensa puolesta soveltuu varsin huonosti. Kautta historian on pyritty käyttämään hyväkseen tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden suojatonta asemaa, johon viitaten tekijänoikeutta on pyritty laajentamaan käytännössä kaupallisten toimijoiden hyväksi. Sääntelypyrkimysten tarkoitus on yksiselitteisesti maksimoida oikeudenhaltijoiden tuloja. Nyt kuten aikaisemminkin on epätodennäköistä, että tekijänoikeuslakia muuttamalla ja tiukentamalla olennaisesti voitaisiin parantaa *tekijöiden* toimeentuloa.

Tämä ei tarkoita sitä, ettei olisi syytä ryhtyä toimeen tekijöiden aseman kohentamiseksi. Päinvastoin tulisi pikimmiten ja tekijänoikeuslain mahdollisesta uudistuksesta riippumatta ryhtyä toimeen tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden perusturvaan ja työsuhteisiin liittyvien ongelmien korjaamiseksi.

1.4. Tekijänoikeuden riskiympäristöä tulisi arvioida ja kohtuullistaa

OPM:n muistiossa 2007:18 ei käsitellä millaista riskiympäristöä tekijänoikeudellinen sääntely luo. Tämä on näkökulma, jota olisi tullut tuoda näkyvästi esille, sillä se kertoo jotain myös tekijänoikeuden tasapainosta ja tekijänoikeuden vaikutuksesta eri prosesseihin ja toimintoihin yhteiskunnassamme.

Tekijänoikeudellisen järjestelmämme mukaan käyttäjä kantaa riskin toimintansa lainmukaisuudesta ja mahdollisista tekijänoikeuden loukkauksista. Kun tekijänoikeus aikaisemmin rajoittui koskemaan teosten käyttöä ansiotarkoituksessa, ei tekijänoikeus juurikaan vaikuttanut yksityisten henkilöiden tai julkisten elinten toimintaan, eikä myöskään sellaisten yksityisten yritysten toimintaan, jotka eivät kuuluneet sisältöteollisuuden (eli kustantajat, elokuvayhtiöt, musiikkiyhtiöt, lähettäjäyritykset jne.) alaan.

Tänä päivänä tekijänoikeuslaista on yhä systemaattisemmin poistettu ero kaupallisen ja ei-kaupallisen toiminnan välillä ja katsottu, että kaikkalainen teosten käyttäminen kuuluu tekijänoikeuden piiriin riippumatta siitä, onko käytöllä kaupallista tarkoitusta. Tämä on omiaan merkittävästi vaikuttamaan tekijänoikeudellisen riskin ja oikeudenmukaisuuteen.

Tekijänoikeusrikkomuksen tunnusmerkki lähtee siitä, että teosta on käytetty tekijänoikeuslain vastaisesti. Lähtökohtana tällöin on arviointi, onko teoksesta valmistettu kappale tai saatettu se yleisön saataviin jollain tavoin ja onko tämä tapahtunut tietoisesti vai ei. Lienee varsin epätavanomaista, että henkilö olisi tietämätön siitä, että hän on valmistanut teoksesta kappaleen tai saattanut sen yleisön saataviin. Nykyisen tekijänoikeuslain mukaan teoksen käyttöä sinänsä hyvässä tarkoituksessa ja ilman kaupallista ansaintatarkoitusta pidetään siis lainvastaisena.

Esimerkin vinoutuneesta riskiympäristöstä tarjoaa tekijänoikeuslain uusi 11 § 5 mom., joka edellyttää, että alkuperäiskappale on laillisesti valmistettu, jotta teoksen käyttö tekijänoikeuden 2. luvun rajoitussäännöksen perusteella olisi laillista. Riskiympäristöajattelua noudattaen on siis käyttäjän varmistuttava siitä, että teoskappale josta hän aikoo valmistaa kopion, on laillisesti valmistettu ja saatettu yleisön saataviin. Muutoin kysymys on tekijänoikeusrikkomuksesta, vaikka käyttö tapahtuu 2. luvun rajoitussäännöksen nojalla. Voidaan kyseenalaistaa, onko tällaisen riskiympäristön rakentaminen kansantaloudellisesti ja oikeuspoliittisesti järkevää, sillä 2. luvun rajoitussäännösten perusteella tapahtuva käyttö aiheuttaa yleensä tekijälle vain minimaalista haittaa. Lienee täysin samantekevää tekijän näkökulmasta, onko valokopioita tekijänoikeuslain 13 § sopimuslisenssijärjestelmän puitteissa valmistettu laillisesti valmistetusta ja levitetystä kirjan kappaleesta vai sellaisesta kirjan kopiosta, joka on valmistettu luvottomasti.

Tekijänoikeusjärjestelmän monimutkaisuus ja epäjohtamukaisuus ovat johtaneet siihen, että yliopistoissa virkamiehet rikkovat lakia joko tietämättään ja joskus ehkä jopa tietäen, kun tekijänoikeuslain noudattaminen johtaisi yhteiskunnallisesti kestävämpään ja järjenvastaiseen lopputulokseen. Kaikkein

yleisimmillään tahallinen tekijänoikeuslain vastainen käyttö tapahtuu tilanteessa, jossa opettaja ei kohtuudella pysty selvittämään teoksen tekijänoikeuksien haltijoita ja heidän yhteystietonsa tai luvan pyytäminen on muuten mahdotonta kielellisistä tai muista syistä.

Opetuksen yhteydessä lakiin on nyt otettu useita sopimuslissenssisäännöksiä. Tämä johtaa siihen, että se mikä on laillista tai laitonta perustuu joko opetusministeriön tai oppilaitoksen tai jonkin muun vastaavan tahon tekemään sopimukseen, jonka sisältöä opettajan on vaikea selvittää.

Käytännössä tekijänoikeudelliset riskit loukkaussyytöksen muodossa harvemmin toteutuvat yliopistoissa. Todennäköisesti tämä johtuu ainakin osittain siitä, että tekijät eivät näe yliopistojen toimintaa omia intressejään vaarantavana. Silti tilanne on huolestuttava, sillä erityisesti taideyliopistoissa merkittävä osa henkilökunnan työajasta menee tekijänoikeudellisten asioiden selvittämiseen. Tästä syystä asiaa ei tule jättää sikseen vaan muuttaa lainsäädäntöä siten, että yliopistot pystyvät suoriutumaan perustehtävistään rikkomatta lakia.

Opetushenkilöstön näkökulmasta tekijänoikeuslakiin tehdyt muutokset, jotka astuivat voimaan 1.1.2006, johtavat kohtuuttomaan riskiin. Tekijänoikeusrikoksen edellytykset täyttyvät nykyään jo pelkästään sillä, että tekijänoikeuden loukkauksessa on hyödynnetty tietojärjestelmiä ja että teko on ollut omiaan aiheuttamaan oikeudenhaltijalle huomattavaa vahinkoa. Tekijänoikeusrikoksesta voi saada jopa kaksi vuotta vankeutta.

Tekijänoikeusjärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä on kiinnitettävä enemmän huomiota siihen välilliseen vastuuseen tai valvontavastuuseen, jota tekijänoikeuslaki edellyttää. Erityisesti olisi huomioitava myös tekniikan oikeudenhaltijoille antamia uusia mahdollisuuksia jo etukäteen välttää tekijänoikeuden loukkauksia.

1.5. Julkisen esittämisen käsitettä on tarkistettava

Julkisen esittämisen käsitettä on tulkittu yhä laajemmin. Kuten taannoinen ns. taksitapaus (KKO 2002:101) on osoittanut, ei julkisen esittämisen käsite enää 1990-luvulla tehtyjen lainmuutosten jälkeen ole sidoksissa ansaintatarkoitukseen. Tätä kehitystä on pidettävä arveluttavana.

Korkein oikeus katsoi ilmeisesti myös, ettei laista löytynyt mahdollisuutta arvioida taksissa tapahtuvaa toimintaa toisin. Perustellusti voitaisiin kuitenkin katsoa, että julkisen esittämisen käsitettä tulisi arvioida kokonaisuuskäsitteen perusteella. Käsitteen tulkinnassa olisi huomioitava myös tulkinnan yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tekijänoikeuslain julkisuuskäsitteellä on aivan oma merkityksensä, jota ei tulisi sekoittaa esimerkiksi viranomaistoiminnan julkisuudesta säädetyn lain julkisuuskäsitteeseen.

Opetuksessa tapahtuvan julkisen esittämisen osalta todettiin vuoden 1961 tekijänoikeuslain edeltävässä komiteanmietinnössä, että julkisena olisi pidettävä lähinnä yliopistojen yleisölle tarkoitettuja luentoja ja radioituja luentoja. Nykyinen tulkinta pohjautuu siihen, onko opetus määritelty julkiseksi oppilaitoksen toimintaa koskevissa julkishallinnollisissa säädöksissä.

Periaatteessa Suomen voimassa olevan tekijänoikeuslainsäädännön mukaan musiikin soittaminen autossa siten, että se kuuluu kadulla kävelijöille asti, olisi julkista esittämistä. Sama koskee kadulla laulamista tai radion soittamista julkisella uimarannalla. Joissakin Euroopan maissa tällaista toimintaa varten on säädetty oma tekijänoikeuden rajoituksensa. Ruotsissa STIM vaati valtiolta korvauksia sen perusteella, että valtion omistamissa autoissa on radiosoitin.

Tekijänoikeuden kokonaisuudistuksen yhteydessä julkisen esityksen käsitettä tulisi selkeyttää huomioiden, että tekijänoikeuden julkisuuskäsite ei ole rinnastettavissa esimerkiksi julkisuuslainsäädännön tarkoittamaan julkisuuskäsitteeseen.

1.6. Tekijänoikeuden teknologianeutraalisuutta on palautettava

OPM:n muistiossa 2007:18 (s. 13) väitetään, että tekijänoikeus on neutraalia käytössä oleviin teknologioihin nähden. Tämä varmaan olisi suotavaa, mutta ei valitettavasti enää vastaa todellisuutta. Pikemminkin päinvastoin viimeaikaisilla uudistuksilla teknologianeutraalisuuden lähtökohdasta on luovuttu. On alettu tekemään eroa digitaalisen ja ei-digitaalisen aineiston välillä. Esimerkiksi tekijänoikeuden konsumoitumissääntöä on muutettu siten, ettei se enää koske digitaalista aineistoa.

Myös esimerkiksi tekijänoikeuslain 18 §, jonka perusteella on ollut luvallista ottaa vähäisiä osia toisesta teoksesta opetustarkoitukseen valmistettavaan kokoomateokseen, muutettiin koskemaan vain painamalla valmistettuja kokoomateoksia. Tekijänoikeuslain 18 § perustuu tiedonvälityksen tärkeyteen ja opetuksen yleishyödyllisyyteen. Millä tavoin teoksen olomuoto vaikuttaa näihin arvoihin? Käsittääksemme ei mitenkään.

1.7. Tekijöiden itsemääräämisoikeutta on lisättävä yhteiskunnan intressejä huomioiden

Yhä suurempi osa tekijöistä ja esittävästä taiteilijoista kuuluu johonkin tekijänoikeusjärjestöön, jotka heidän puolestaan lisensoivat teoksia käyttäjille. Ominaista tekijänoikeusjärjestöjen toiminnalle Suomessa on, että ne hankkivat tekijöiltä ja esittävilta taiteilijoilta oikeudet yksinoikeudella, mutta lisensoivat vain rinnakkaisia käyttöoikeuksia. Näin tekijät ja esittävät taiteilijat ovat estyneitä lisensoimasta kyseistä käyttöä itse. On kyseenalaista, onko käytäntö hyvien eettisten periaatteiden mukaista tekijöiden itsemääräämisoikeutta ajatellen. Samalla luodaan myös tekijänoikeusjärjestölle taloudellinen monopoliasema. Tämä taas on ristiriidassa vapaan kilpailun periaatteen kanssa, nostaa hintoja loppukäyttäjien haitaksi ja voi johtaa tilanteeseen, jossa käyttö on mahdotonta siitä huolimatta, että tekijät itse olisivat antaneet luvan käytölle.

Oikeudenhaltijat käyttävät enenevässä määrin erilaisia sähköisiä hallinnointi- ja suojajärjestelmiä taloudellisten (ja moraalisten) oikeuksiensa suojaamiseksi. Tämä lienee täysin hyväksyttävää digitaalisen ympäristön luomassa uudessa tilanteessa. Vastapainoksi tekijöiden lisääntyvälle oikeudelle määrätä teosten ja ylipääntänsä digitaalisen aineiston käytöstä tulisi käyttäjien toimintavapautta lisätä samassa suhteessa.

1.8. Tekijänoikeuden väärinkäytöksen mahdollisuuksiin on puututtava

Tekijänoikeudellisen suojan laajentuessa ja voimistuessa tekijänoikeuksiin ja muihin immateriaalioikeuksiin vedotaan yhä useammin myös sellaisissa tilanteissa, joissa tarkoitusperä on jokin aivan muu kuin tekijänoikeudellisten intressien suojaaminen.

Tiedon leviämisen kontrollointi ei kuulu tekijän yksinoikeuden piiriin, mutta tekijänoikeutta on pyritty toisinaan käyttämään myös tässä tarkoituksessa. Jos tekijänoikeudella voidaan laajamittaisesti puuttua tiedon leviämiseen, on sananvapauden ydin vaarassa.

Niin ikään tekijänoikeuteen (tai lähioikeuden suojaan) on vedottu myös kuluttajan tiedonsaannin estämiseksi, esimerkkinä hakukoneiden tai data-mining-menetelmien käyttäminen hinta- tai tuotevertailua varten. Tässä ei niinkään ole kysymys sananvapaudesta vaan kuluttajaoikeudellisesta ongelmasta.

Kysymys tekijänoikeuden väärinkäytöstä liittyy läheisesti siihen, mitä voidaan pitää tekijän oikeutettuna intressinä. Digitaalisessa ympäristössä teoksia ei voi mitenkään käyttää ilman, että nykyisen tekijänoikeuslain mukainen tekijänoikeudellisesti relevantti teko tapahtuu. Kysymys on usein siitä, pitääkö tekijällä olla oikeus estää sellainen käyttö, joka on toissijaista tai välillistä käyttötarkoitus huomioiden. Käytännön esimerkkinä tästä ongelmasta on kysymys siitä, onko oikein ja kohtuullista, että esimerkiksi arkiston kokoelmiin kuuluvaa valokuvaa ei ilman tekijän lupaa voi siirtää digitaalisessa muodossa käyttäjälle käytettäväksi väitöskirjassa.

Tekijänoikeudellisessa sääntelyssä on pyrittävä vähentämään mahdollisuuksia vedota tekijänoikeudelliseen suojaan silloin, kun lain tarjoamaa suojaa käytetään väärin yhteiskunnallisesti suotavan toiminnan estämiseksi. Tekijänoikeuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä lienee siksi syytä ottaa tarkempaan tarkasteluun tekijänoikeuden väärinkäytöksen mahdollisuuksia ja pyrkiä löytämään ratkaisua väärinkäytöksen uhrin oikeussuojan vahvistamiseksi.

2. ERÄISTÄ DIGITAALISEN YMPÄRISTÖN ERITYISKYSYMYKSISTÄ

Digitaalinen toimintaympäristö on muodostumassa yhä keskeisemmäksi sekä yliopistojen toimintaa ajatellen, että yhteiskunnassa laajemmin. Toimintojen siirtyminen digitaaliseen ympäristöön on kohdistanut tekijänoikeuteen erityisen suuria paineita. Vaikka tekijänoikeudessa on kysymys aineettomasta oikeudesta, on sen liittyminen aineelliseen maailmaan ollut tärkeää. Toimintaympäristön muutoksen myötä siirrytään aineellisesta ympäristöstä kokonaan aineettomaan. Tekijänoikeudellisesta näkökulmasta digitaalisen ympäristön tekijänoikeuskysymykset näyttävät ongelmallisena ja monimutkaisena kokonaisuutena, jolla on laajakantoisia vaikutuksia koko tekijänoikeusjärjestelmään.

2.1. Laajakaistavero ei ole ratkaisu vertaisverkoista mahdollisesti aiheutuviin ongelmiin

Vertaisverkkojen vaikutuksesta tekijöiden taloudelliseen asemaan on esitetty erilaisia näkökantoja. Joidenkin mielestä kyse on puhtaasta ”piratismista”, joka vähentää musiikin ja videoiden myyntiä ja uhkaa tekijöiden toimeentuloa. Toisten mielestä vaikutukset musiikin ja videoiden myyntiin kaiken kaikkiaan jää vähäiseksi, sillä se lisää musiikki- ja elokuvaharrastusta ja tarjoaa mahdollisuuden myös valtavirrasta poikkeavalle musiikille tai elokuvalla väylän maailman musiikki- ja elokuvamarkkinoille lisäten kulttuurin moninaisuutta ja sen saatavuutta. Tutkimustulokset eivät ole tähän mennessä osoittaneet, että vertaisverkoilla olisi suurta merkitystä taiteilijoiden ja esittävien taiteilijoiden toimeentuloon.

Vertaisverkkojen sääntelyä vaikeuttaa se, että verkoissa esiintyy sekä laitonta että laillista aineistoa, ja että henkilö joka osallistuu tiedostonjakeluun voi olla tietämätön aineiston laillisesta statuksesta. Ranskassa ja Ruotsissa on esitetty ratkaisuksi ns. laajakaistaveroa, jossa käyttäjät maksavat tekijänoikeusmaksua tiedonsiirron perusteella. Laajakaistaveroa on verrattu tallennusvälinemaksuun, joka maksetaan oikeudesta valmistaa kappaleita yksityiseen käyttöön.

Ongelmana on, että laajakaistavero kohdentuu kaikkeen tietoliikenteeseen riippumatta sen luonteesta. Monet yliopistot, kuten yrityksetkin, käyttävät paljon tiedonsiirtokapasiteettia aivan muihin tarkoituksiin kuin tekijänoikeudellisen aineiston siirtämiseen ja tallentamiseen. Lisäksi laajakaistaveroa maksettaisiin edelleen myös verkosta ladatun aineiston osalta tallennevälinemaksun muodossa. Laajakaistavero tarkoittaisi näin moninkertaisia tekijänoikeusmaksuja niille, jotka ostavat laillisesti musiikkia, elokuvia ja muuta aineistoa verkosta. Ruotsissa todettiin, että valtaosa laajakaistaverosta menisi pornoteollisuuden tukemiseen, mikäli laajakaistavero kohdennettaisiin todellisen käytön mukaan. Kun laajakaistaveroa tai vastaavaa tekijänoikeudellista hyvitysmaksua maksetaan aineiston viemän kapasiteetin mukaan, ei sisältöteollisuudella ole intressiä vähentää tiedostojen kokoa ja etsiä ”tehokkaampia” formaatteja. Tämä ei ole omiaan edistämään verkkojen ja tallennusmuotojen tehokkuutta, vaan aiheuttaa lisääntyvää kuormitusta – viime kädessä ympäristöllemme.

Vertaisverkkojen eräänä ongelmana on pidetty vaikeutta selvittää, kuka on saattanut aineiston ensimmäisen kerran laittomasti levitykseen. Nykyään tätä

pystyy selvittämään teknisin keinoin. Teknisin keinoin pystytään myös yhä suuremmassa määrin suodattamaan vertaisverkoissa olevaa aineistoa poistaen laittomasti levitettyä aineistoa. Oikeudenhaltijoiden ongelmien vähentämiseksi on siis olemassa sekä oikeudellisia että teknisiä keinoja.

Vertaisverkot ovat tietoteknisestä näkökulmasta merkittävä innovaatio, jossa hyödynnetään verkon hajautettua arkkitehtuuria. Pahasta maineestaan huolimatta niillä voi olla merkittävä vaikutus tulevaisuuden tietoverkkojen infrastruktuuriin ja tietojenkäsittelyyn.

2.2. Linkityksen on pääsääntöisesti oltava sallittua

Linkitys kuuluu tietoverkkojen perusinfrastruktuuriin. Oikeuskäytännössä on suhtauduttu yhä tiukemmin linkitykseen, sillä toisinaan linkittäjän on katsottu syyllistyneen tekijänoikeusrikoksen tai -rikkomuksen avunantoon tarjoamalla väylän laittomaan aineistoon.

Linkityksen kriminalisoinnissa tulisi noudattaa erityistä pidättyväisyyttä; kyse on tietoverkkojen perusinfrastruktuurista, jota ilman tietoverkkojen toiminta vaikeutuu olennaisesti. Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa on pohjoismaisessa oikeuskäytännössä osoittautunut käyttökelpoiseksi linkityksen ja hakukoneiden avulla tehtävien ”väärinkäytösten” kitkemisessä.

2.3. Verkkoaineiston käyttö lupaolettaman perusteella on sallittava

Voimassa olevan oikeuden mukaan tekijänoikeudellisesti relevantti käyttö on kielletty, ellei tekijänoikeuden rajoitussääntö suoraan salli kyseistä käyttöä tai oikeudenhaltijat ole nimenomaisesti antaneet tähän lupaa.

Tätä peruslähdekohtaa on pidettävä virheellisenä, koska, kuten OPM:n muistiossa 2007:18 sanotaan (s. 33), aineiston sijoittamisella verkkoon kaikkien saataville täytyy olla jokin oikeudellinen merkitys. Se ei tarkoita, että tekijä luopuisi isyysoikeudestaan, mutta lähtökohdaksi tulisi ottaa, että aineiston käyttö (ainakin muussa kuin ansaintatarkoituksessa) olisi luvallista. Näin aineiston käyttöä opetustarkoituksessa, yrityksen sisäistä tiedotusta tai muuta vastaavaa käyttöä varten olisi pidettävä sallittuna.

Koska yleinen oikeuskäsitys verkkoaineiston käytön luvallisuudesta on ristiriidassa nykyisen tekijänoikeudellisen tulkinnan kanssa, olisi tekijänoikeuslakia tältä osin muutettava.

2.4. Hakukoneiden sääntelyssä on huomioitava niiden keskeinen merkitys tietoverkkojen toiminnalle

Hakukoneet ovat nykyään linkitystä merkittävämmässä asemassa tietoverkkojen perusinfrastruktuurin osana. Tämä johtuu verkkoaineiston räjähdysmäisestä kasvusta, joka on johtanut siihen, että linkkilistoilla on enää marginaalinen tehtävä internetissä olevan aineiston jäsentämisessä.

Hakukoneiden merkitys piilee siinä, että niiden tarkoitus on avustaa tiedon etsimisessä. Nykyinen tekijänoikeuslaki ei salli kappaleen valmistamista aineistosta tai sen muokkaamista. Tietoverkoissa olevan aineistomäärän

räjähdysmäinen kasvu edellyttää yhä tehokkaampia tiedonhakumenetelmiä, ja sekä yksityisten ihmisten tiedonhaun helpottaminen että tieteellisen tutkimuksen suorittamisen mahdollisuudet ovat riippuvaisia yhä tehokkaammista tiedonhakutoiminnoista. Voidaan puhua data mining-menetelmien kehittämisestä.

Näiden menetelmien kehittäminen on täysin riippuvainen mahdollisuudesta suorittaa toimintoja, joita nykyisen tekijänoikeuslain mukaan pidettäisiin tekijänoikeudellisesta näkökulmasta relevantteina. Esimerkiksi Lycos Retriever toimii siten, että se tekee automaattisia yhteenvetoja verkkosivuista, joilla haettu sana löytyy. Näin tiedon etsijä pystyy alustavasti arvioimaan, kannattaako sivua avata. Tällä menetelmällä nopeutetaan tiedon hakua ja vähennetään turhaa verkkoliikennettä.

Kyseinen palvelu näyttää kuitenkin tekijänoikeudellisesta näkökulmasta laittomalta, sillä palvelu käsittelee aineistoja nykyisen lainsäädännön mukaan tekijänoikeudellisesti relevantilla tavalla. Vaikka hakukoneita kehittävät yritykset luonnollisesti pyrkivät tuottamaan osakkeenomistajilleen hyötyä, ei hakukoneiden ole katsottava käyttävän tekijänoikeudellista aineistoa ansaintatarkoituksessa, sillä kyseessä ei ole aineiston uudelleenjulkaiseminen tai aineiston saataviin saattaminen maksua vastaan.

Hakukoneiden sääntelyyn liittyen on myös kiinnitettävä huomiota siihen, että tekijänoikeusdirektiivi ja sähköisen kaupankäynnin direktiivi asettavat kaksi toisistaan poikkeavaa standardia välimuistitalenteisiin liittyen. Tämä voi erityisesti hakukoneiden toiminnan sääntelyssä osoittautua ongelmalliseksi, ja siihen olisi pyrittävä löytämään Euroopan-laajuinen ratkaisu.

Hakukoneiden sääntelyn yhteydessä on niin ikään huomioitava, että niidenkin osalta verkkosivun oikeudenhaltija voi estää verkkosivun käytön hakukoneen avulla (tai niiden löytymisen) erinäisin teknisin menetelmin.

2.5. DRM-järjestelmät ovat tärkeä tekijänoikeuden infrastruktuuri

DRM-järjestelmät, jotka koostuvat teknisistä suojakeinoista ja oikeuksien hallinnointijärjestelmistä muodostavat tärkeän osan tietoyhteiskunnan tekijänoikeuden infrastruktuuria. DRM-järjestelmät ovat merkittävin innovaatio tekijänoikeuden alalla kollektiivisen lisensioinnin syntymisen jälkeen.

Tekijänoikeudellisen sääntelyn tulisi lähteä siitä, että DRM-järjestelmien käytön tulisi hyödyttää sekä oikeudenhaltijoita että käyttäjiä. DRM-järjestelmät mahdollistavat uusia liiketoimintamalleja, luoden uutta elinkeinotoimintaa ja uusia työpaikkoja. Samalla niiden käyttö voi merkittävästi vähentää sitä oikeudellista epävarmuutta, joka kuuluu globaalisten tietoverkkojen ominaispiirteisiin. Koska DRM-järjestelmät luovat ainutlaatuisen mahdollisuuden kontrolloida käyttöä – jopa etukäteen – tulisi tällä myös olla vaikutusta tekijänoikeuden oletamiin käytön luvallisuudesta.

Nykyisen tekijänoikeudellisen sääntelyn suhtautuminen DRM:ään on liian suppea, eikä siinä ole otettu huomioon DRM:n perustavaa laatua olevaa vaikutusta tekijänoikeuden paradigmaan. Sääntelyn tapa erottaa tavarat palvelusta ei ole toimiva peruslähtökohta, kuten ei myöskään se oletama, että

teknisten suojakeinojen oikeudellinen suoja olisi yhtäpitävä tekijänoikeudellisen suojan kanssa. Tekijänoikeuslain käyttäjille tarjoamat suojakeinot eräiden tekijänoikeudellisten rajoitusten tueksi ovat riittämättömät, ja erityisesti DRM-järjestelmien yhteensopivuuteen liittyviin ongelmiin tulisi kiinnittää huomiota lainsäädännössä. Oikeudenhaltijoiden määräämisvallan lisääntyessä, on alettava kiinnittää huomiota käyttäjien ja erityisesti loppukäyttäjien oikeusturvaan ja oikeudelliseen suojaan.

2.6. Orpojen teosten käytöstä ja tekijänoikeusmerkintöjen edistämisestä

Kun teoksen tekijästä tai muusta oikeudenhaltijasta ei ole tietoa, tai kun tällainen tieto on vaikeasti selvitettävissä, puhutaan orvoista teoksista. USA:n tekijänoikeuslaissa on perinteisesti lähdetty siitä, että teoksia joista puuttuu copyright-merkintä ja joita ei ole rekisteröity, voidaan käyttää jopa kaupalliseen tarkoitukseen ilman oikeudellisia seuraamuksia. Orpojen teosten käsite lienee lähtöisin USA:sta, jossa haluttaisiin palauttaa lakiin aikaisempi olettasääntö tekijänoikeudella merkitsemättömien teosten käytön lainmukaisuudesta.

Orvot teokset muodostavat teosten tehokkaalle hyödyntämiselle esteen, sillä oikeudenhaltijoiden selvittämisestä aiheutuvat kustannukset ylittävät hyödyntämisestä saatavat tulot. Tekijänoikeudellisten rangaistusten koventuessa ja maksettavaksi tuomittujen korvausmäärien lisääntyessä orpojen teosten käyttö muodostuu merkittäväksi riskiksi. Paras OPM:n muistiossa esitetyistä mahdollisista ratkaisukeinoista lienee tekijänoikeusjärjestölle tai jollekin julkiselle taholle maksettava lakisääteiseen lisenssiin (ei kuitenkaan sopimuslissenssiin) perustuva korvaus teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä, jonka tekijä voisi hakea tietyn ajan kuluessa. Säilytysajan jälkeen maksu joko jäisi korvausta keräävälle taholle tai palautettaisiin sen maksajalle.

Orpojen teosten problematiikka liittyy myös läheisesti tekijänoikeusmerkintöjen edistämiseen (kysymys 75–76). Tehokkain tapa edistää tekijänoikeusmerkintöjen lisäämistä teoksiin lienee oikeusvaikutuksen antaminen niiden puuttumiselle. Nykyiset DRM-järjestelmät mahdollistavat jopa dynaamisia merkintätapoja, jonka myötä tiedot oikeudenhaltijasta pysyvät ajan tasalla oikeuksien luovutuksesta huolimatta. Tekijänoikeusmerkintöjen edistäminen lienee kaikkien osapuolien intressissä, ja tekijänoikeusmerkintöjen edistäminen ja niihin liittyvien julkisten rekisterijärjestelmien kehittäminen tulisi kirjata kansalliseen tekijänoikeusstrategiaan.

2.7. Verkko yhteiskunnan toimintamuotojen uudistuminen on huomioitava

Teoksia tehdään yhä enenevässä määrin yhteistyönä hajautetuissa toimintamalleissa. Tämä tietokoneohjelmien kehitystyöstä alkuunsa saanut toimintamalli on kuitenkin leviämässä laajemmin siten, että yhä useammin on vaikeaa kohdistaa tekijyyttä kehenkään erityisesti.

Digitaalisessa taiteessa on usein tapana hyödyntää jo olemassa olevaa aineistoa ja luoda siitä aivan uusi teos. Käytännössä hyvin vähäisten osien käyttöä uudessa teoksessa on pidetty teoksen laittomana kappaleen valmistamisena ja muunteluna. Tekijänoikeuslakia tulisi selventää siten, että teosten digitaalinen

”uusiokäyttö” selkeästi sallittaisiin niissä tapauksissa, jossa niitä käytetään vailla itsenäistä merkitystä olevana elementtinä uudessa teoksessa.

Eräänä toisena ongelmana on vastuu mahdollisista oikeudenloukkauksista. Tämä ongelma liittyy toki vertaisverkkotoimintaan, jolle on ominaista, että vastaanottaja (tiedoston lataaja) syyllistyy tekijänoikeuden rikkomukseen jo tallentamisen alkaessa ja ennen kuin hän on voinut edes itse tutustua tiedoston sisältöön.

Aivan yksinkertaisissakin tilanteissa voidaan yllättäen edellyttää lupaa aineiston käsittelylle. Esimerkkinä vaikkapa arkisto, jolla on sinänsä oikeus säilyttää aineistoa, esimerkiksi valokuvia, digitaalisessa muodossa. Tekijänoikeuslain 16 a §:n mukaan kirjastolla on oikeus välittää tällaista teosta yleisölle, laitoksen tiloissa välittämiseen varatuilla laitteilla, kunhan teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti ja teoksen välittäminen on estetty. Jos arkiston asiakas on valmistelemaan esimerkiksi väitöskirjaa, johon hän tarvitsisi kyseistä valokuvaa, tulee hänen tulostaa kuva ensin paperille, ja vasta sen jälkeen hän voi, 25 § nojalla, sisällyttää kuvan väitöskirjaansa. Arkisto ei siis lain nojalla voi tarjota asiakkaalle mahdollisuutta tallentaa valokuvaa digitaalisessa muodossa, vaikka asiakkaan käyttötarkoitus on täysin lainmukainen. Tällainen lopputulos vaikuttaa järjenvastaiselta, mutta on valitettavasti nykyisen lain edellyttämä menettely.

Digitaalisessa toimintaympäristössä on hyvin yleistä, että kaikenlaisten prosessien yhteydessä syntyy kappaleita, joilla ei ole itsenäistä taiteellista tai kaupallista arvoa. Tekijänoikeuslaissa ei näitä prosesseja huomioida. Tämäkin on seikka joka olisi ratkaistavissa sillä, että suuremmassa määrin alettaisiin uudelleen liittää tekijänoikeudellinen suoja ansaintatarkoitukseen.

3. YLIOPISTOJEN TOIMINTAKENTTÄÄN LIITTYVISTÄ ERITYISKYSYMYKSISTÄ

Yliopistojen ydintoimintoja ovat *opetus ja tutkimus*. Opetuksen ja tutkimuksen tukitoimintoina toimii yliopistoissa *kirjastolaitos*. Usein tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tueksi pyritään yliopistojen *tiedotuksen ja julkaisu toiminnan* myötä saattamaan yliopistoissa syntyvä tutkimustieto yhteiskunnan saataville. Uusien opetusmenetelmien kehittämiseksi sekä tieto- ja viestintäteknologian käytön edistämiseksi yliopistollisessa opetuksessa ja tutkimuksessa on perustettu *virtuaaliyliopistoyksiköjä* tai vastaavia toimintoja. Yliopistojen kolmanteen tehtävään, yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen, kuuluu myös tiivis *yhteistyö* yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Yliopistoissa syntyvää tutkimustietoa käytetään moniin eri tarkoituksiin, ja yhteistyö myös yritysten kanssa on tiivistynyt. Näin pyritään tehostamaan yliopistojen tutkimustyön vaikuttavuutta myös kansantaloudellisesti merkittävällä tavalla. Yliopistojen toiminta on luonteeltaan pääasiassa yleishyödyllistä ja ei-kaupallista.

Taideyliopistojen erityispiirteisiin kuuluu, että opetuksen kohteena ovat tekijänoikeudella suojatut teokset. Siinä missä tiedeyliopistossa mahdollisesti vielä on ajateltavissa, että opetuksen ensisijaisena kohteena on tieto, jolla ei ole tekijänoikeudellista suojaa, on tilanne tyystin erilainen taideyliopistojen osalta. Siksi taideyliopistoissa (ja taiteen opetuksessa yleensä) on ensiarvoisen tärkeää, että tekijänoikeudellista aineistoa voidaan käyttää.

Tekijänoikeuslaissa on perinteisesti huomioitu opetus- ja tutkimustarkoitus siten, että tekijänoikeuksista on säädetty rajoituksia näitä käyttötarkoituksia varten. Tekijänoikeuslain viime vuosien muutosten yhteydessä tekijänoikeuden rajoituksia on käytännössä supistettu. Nykyinen tilanne on jo muodostunut ongelmalliseksi yliopistojen toimintaa ja erityisesti nykyaikaisten opetusmenetelmien ja opetusvälineiden käyttöä ajatellen.

3.1. Opetus- ja tutkimustarkoitus on huomioitava sitaattioikeudessa

Opetus- ja tutkimustoiminnan näkökulmasta keskeisimpiä tekijänoikeuden rajoituksia on sitaatti- (22 §) ja kuvasitaattioikeus (25 §). Näiden lisäksi tekijänoikeuslain 18 § sisältää oikeuden ottaa vähäisiä osia, tai mikäli teos ei ole laaja, koko teoksen opetustarkoitukseen valmistettavaan kokoomateokseen. Tekijänoikeuslain 1.1.2006 voimaan tulleen uudistuksen myötä TekijäL 18 § rajoitettiin vain painamalla valmistettuihin teoksiin.

Sitaatti- ja kuvasitaattioikeuden tarkoitus on varmistaa tiedon vapaus. Rajoituksella on keskeinen merkitys usean perusoikeuden toteutumisen kannalta.

Suomessa edelleen voimassa olevan oikeusopin mukaan tekijänoikeuden rajoituksia olisi tulkittava suppeasti. Tämä lähtökohta on pidettävä virheellisenä mutta ymmärrettävänä siinä tapauksessa, että kysymys on teoksen lainaamisesta kaupallista tarkoitusta varten. Sitatiti- ja kuvasitaattioikeuden yhteydessä opetus- ja tutkimustarkoitukselle ei ole annettu erityistä sijaa. Käyttötarkoituksella ei siis ole katsottu olevan vaikutusta säännöksen tulkintaan.

Tätäkin lähtökohtaa voidaan kyseenalaistaa, sillä monissa maissa lainauksen tarkoitus (opetus- ja tutkimustarkoitus) vaikuttaa tulkintaan.

TekijäL 18 § kumpuaa sivistyksellisistä perusoikeuksista. Koska TekijäL 18 § oikeuttaa myös kaupallisia kustantajia valmistamaan oppikirjoja, on rajoitukseen sisällytetty tekijälle korvausoikeus pakkolisenssin muodossa. Tekijänoikeuslain 1.1.2006 voimaan tulleen uudistuksen yhteydessä ehdotettiin ensin koko TekijäL 18 § poistamista ”vanhentuneena”, mutta muutettiin sittemmin koskemaan vain painamalla valmistettuja teoksia. Säännöksen ja muutoksen suhdetta sivistyksellisiin perusoikeuksiin ei tarkemmin perustella HE:ssä 28/2004. *Allekirjoittaneet painottavat, että sivistykselliset perusoikeudet ja tarve mahdollistaa teosten käyttö opetuksessa ei miltään osin ole vanhentunut, ja että tämän tarpeen tulisi myös oikeuttaa teosten rajoitettuun käyttöön uusia opetusmenetelmiä käyttäen.*

3.2. Kaikkien teostyyppien julkinen esittäminen opetuksessa on sallittava

TekijäL 21 § mukaan teoksia saa esittää opetuksessa vapaasti. Viimeksi mainittu on kuitenkin rajoitettu niin, että näytelmä- ja elokuvateokset jäävät säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Elokuvateoksia voidaan lain nojalla esittää vain korkeakoulutasoista elokuvaopetusta varten ja oikeus esittää elokuvia koskee käytännössä vain kotimaisia elokuvia. *Teatterikorkeakoululla ei siis ole vielääkään lakiin perustuvaa oikeutta esittää näytelmiä ja elokuvia esittävien taiteilijoiden koulutuksessa siitä huolimatta, että näiden teostyyppien käyttämistä voidaan pitää aivan keskeisenä kyseisessä koulutuksessa.*

On ylipäänsä epäselvää, miksi näytelmä- ja elokuvateokset on jätetty tämän rajoituksen ulkopuolelle silloin, kun nämä ovat keskeisiä opetukselle. On myös huomioitava, että nykyään audiovisuaalisella medialla on yhä suurempi merkitys ja audiovisuaalista mediaa käytetään entistä laajemmin. Kyse ei näin ole vain ns. ”valkokangaselokuvien” esittämisestä. Kun yhä suurempi osa aineistosta on ns. multimedia-aineistoa, joudutaan yhä useammin pohtimaan mistä teostyyppistä on kysymys. On vaikeaa ymmärtää, miksi eri teostyyppisiä käsitellään eri tavalla ja miksi tiettyjen teostyyppien käyttö opetuksessa olisi vähemmän hyväksyttävää kuin toisten. *Allekirjoittaneet esittävät, että nykyistä tekijänoikeuslakia tulee muuttaa siten, että 21 §:ään sisältyvä poikkeus näytelmien ja elokuvateosten osalta poistetaan.*

Tekijänoikeuslain 1.1.2006 voimaan tulleen uudistuksen yhteydessä tekijän taloudelliset oikeudet määriteltiin uudelleen. Julkisen esittämisen käsite rajoitettiin koskemaan läsnä olevalle yleisölle esittämistä, ja lakiin lisättiin uusi yleisölle välittämisen käsite. *Uudelleenmäärittely johti siihen, että teosten esittäminen videoneuvotteluteknologiaa hyödyntäen tulkitaan nyt välittämiseksi, joka on luvanvaraista!* Lainmuutoksen oikeudellisia vaikutuksia sivuutettiin kokonaan uudistuksen yhteydessä. *Säännöstä tulisi nyt korjata tekniikkaneutraaliin tapaan siten, ettei julkisen esittämisen teknisellä toteutustavalla ole merkitystä.*

3.3. Sopimuslisenssijärjestelmän ongelmat on ratkaistava

Tekijänoikeuslain 1.1.2006 voimaan tulleen uudistuksen yhteydessä tekijänoikeuslakiin sisällytettiin kaksi yliopistojen näkökulmasta tärkeää uutta sopimuslisenssijärjestelmää. Toisella laajennettiin vanhan 14 § 1 momentin opetusnauhoitusta koskeva säännös kaikenlaiseen aineistojen digitaaliseen käyttöön (kappaleen valmistaminen ja verkossa välittäminen, ei kuitenkaan lähettämällä radiossa tai televisiossa). Toinen (TekijäL 16 d §) koskee kappaleiden valmistamista ja välittämistä kirjastoissa, arkistoissa ja museoissa. Seuraavassa luetellaan erityisesti 14 § 1 momentin sopimuslisenssijärjestelmän ongelmakohtia;

- Sopimuslisenssijärjestelmät ovat jääneet kuolleeksi kirjaimeksi. Tekijänoikeusjärjestöt eivät näytä olevan kovin kiinnostuneita teoksien lisensioinnista sopimuslisenssijärjestelmän pohjalta. (Poikkeuksena Kopiosto, joka lienee ilmoittanut halukkuudestaan jatkossakin lisensioida yleisradiolähetysten nauhoittamisen sekä digitaalisten kappaleiden valmistamisen kuva- ja tekstiaineiston osalta). Yliopistotkaan eivät innokkaasti ole aloittaneet lisenssineuvotteluita. Yliopistoja ei ole tästä syyttämistä, sillä tällä hetkellä ei ole neuvottelukumppaniakaan.
- Suurin osa kaupallisesti arvokkaasta aineistosta tarjotaan joka tapauksessa maksullisena palveluna, eikä sen laajamittainen käyttö sopimuslisenssijärjestelmän puitteissa tule olemaan järjestöjen hyväksyttävissä.
- Sopimuslisenssisäännöksiin kirjattu uusi kiello-oikeus tarkoittaa, että tekijä voisi kieltää käytön sopimuslisenssistä huolimatta. Kielto-oikeus on erinomainen kiristyskeino, mikäli tekijä näin haluaa. Kielto-oikeus luo joka tapauksessa sellaista epävarmuutta yliopistojen toiminnalle, että mieluummin pyritään individuaalilisenssiin, joka yleensä vielä saadaan ilmaiseksi, toisin kuin tekijänoikeusjärjestöjen kanssa neuvoteltaessa.
- Kielto-oikeuden ongelmallisiin piirteisiin kuuluu, että aineisto ei ole opetus- ja tutkimustarkoitukseen käytettävissä, vaikka teos olisi opetettavan aineen osalta kuinka keskeinen. On toki mahdollista, että suurin osa opetuksesta järjestetään sillä tavoin, että teos on esitettävissä tai näytettävissä. Nykyinen tilanne rajoittaa kuitenkin suuresti mahdollisuuksia verkko-opetukseen ja voi yksittäisessä tapauksessa tarkoittaa, ettei opetusta voida järjestää.
- Tekijänoikeuslain 14 § 1 momentti ei koske teoksen muuntelua, vaan teoksen muunteleminen (esimerkiksi käännöksen tekeminen, teoksen muuttaminen toiseen teostyyppiin tai sovituksen tekeminen teokseen) edellyttää aina erillisen luvan hankkimista suoraan tekijältä. Tämä rajoittaa voimakkaasti mahdollisuuksia kehittää verkko-opetusta.
- Säännöksen yhteydessä sopimuslisenssijärjestelmä muutettiin hajautetuksi järjestelmäksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että sopimuksia voidaan tehdä eri tarkkuusasteella eri toimijoiden toimesta. Opetusministeriö saattaisi siis tehdä sopimuksen yliopistojen hyväksi

samaan aikaan, kun yliopistot neuvottelevat omia sopimuksiaan. Pahimmassa tapauksessa maksettaisiin moninkertaisesti.

- Sopimuslissineuvottelut edellyttävät resursseja, joita yliopistoilla ei ole. Yliopistoilla on huonoja kokemuksia käymistään neuvotteluista tekijänoikeusjärjestöjen kanssa. Neuvottelut saattavat kestää vuosikautia, jonka jälkeen saadaan erittäin kalliilla hinnalla hyvin suppeat käyttöoikeudet ja ehkä vielä sellaisin edellytyksin, että on ryhdyttävä merkittäviin tietojärjestelmäinvestointeihin tekijänoikeusjärjestöjen vaatimia valvonta- ja suojaustoimia varten. Joskus käyttöehdot ovat myös sellaiset, että käyttö on käytännössä mahdotonta. Toisinaan tuotanto- ja harjoitusprosessin välttämättömänä osana syntyy lukuisia kopioita ja versioita samasta lähdemateriaalista. Näillä eri versioilla ei ole työskentelyn kuluessa varsinaista taiteellista tai muuta itseisarvoa, mutta niiden valmistaminen olisi lainvastaista. Joissakin tapauksissa tekijänoikeusjärjestö on kieltäytynyt antamasta lupaa tällaisten työskentelyprosessin näkökulmasta välttämättömien kappaleiden valmistamiseen tai luvan saamisen ehdot ovat olleet täysin kohtuuttomat käyttötarkoitusta huomioiden.
- Lisäksi tekijänoikeuslain mukaan opettajien luomat aineistot joka tapauksessa kuuluvat opettajille. Kun valtaosa aineistoista sisällytetään opettajien luomiin kokonaisuuksiin, ei yliopistoilla aina ole kovin suuria intressejä lähteä hankkimaan lisenssejä aineistoille, jotka käytännössä jäävät yksittäisen opettajan käyttöön.
- Tekijänoikeuslain 14 § 1 momenttia säädettyä on ilmeisesti lähdetty siitä, että kyse on toiminnasta, joka on verrattavissa valokopiointiin, josta säädetään tekijänoikeuslain 13 §:ssä, ja jonka puitteissa OPM sopii Kopioston kanssa valokopioinnin ehdoista ja maksettavista korvauksista. Tällöin ei ole kiinnitetty huomiota siihen, kuinka keskeinen merkitys teosten digitaalisella käytöllä on TVT-avusteisessa opetuksessa ja erityisesti verkko-opetuksessa.
- Valokopioinnin osalta voidaan edes joksikin selkeästi määrittellä, mikä on ”oikea” hinta. Silloin vertailukohdaksi otetaan kyseisen kirjan jälleenmyyntihintaa, joka on se kustannus, jolta vältytään valmistamalla kopio. Samaa ei voi tehdä digitaalisen aineiston ja digitaalisten käyttötapojen osalta. Niissä on harvoin kysymys substituutinomaisesta käytöstä. Ei ole myöskään olemassa kuluttajaa, jonka valmius maksaa tuotteesta viime kädessä määrittelee hinnan. Oikea hinta on siis yhtä vaikeasti määriteltävissä kuin sananvapauden hinta.

Sopimuslissijärjestelmä on järkevä ratkaisu niissä tapauksissa, joissa on kysymys substituuttikäytöstä, eli jossa kaupallisesti saatavissa olevan teoksen ostamisen sijaan itse valmistetaan kappale, ja jossa kysymys on usein toistuvasta ns. massakäytöstä. Lakiin jo kirjattu sopimuslissijärjestelmä on kehitettävissä tältä pohjalta. *Tällöin asiasta olisi huolehdittava keskitetyllä ratkaisulla kuten valokopiointilissenssin osalta ja joka tapauksessa siten, että lissensiointijärjestelmästä ei koidu yliopistoille kustannuksia.*

3.4. Yliopistollisten kirjastojen toimintamahdollisuuksia on edistettävä

Yliopistollisten kirjastojen tehtäviin kuuluu toisaalta yliopistojen opetus- ja tutkimustoiminnan tukeminen, tarjoamalla tutkijoille, opettajille ja opiskelijoille väylä tiedon lähteisiin ja toisaalta yliopistoissa tuotetun tiedon yleisön (erityisesti tiedeyhteisön) saataville saattamisen avustaminen. Kirjastot, ja niiden joukossa erityisesti yliopistolliset kirjastot, ovat sivistisyhteiskuntamme ydintä toteuttaen käytännössä jokaisen oikeutta tietoon.

Tekijänoikeuslain 1.1.2006 voimaan astuneessa lainuudistuksessa kirjastojen toimintamahdollisuuksia parannettiin ainakin osittain. Lainuudistukseen liittyen on kuitenkin huomioitava, että 1.1.2007 voimaan tulevaksi säädetty sopimuslisensijärjestelmä ei käytännössä ole toteutunut.

Audiovisuaalisella aineistolla on yhä keskeisempi merkitys taideyliopistojen kirjastojen aineistovalikoimassa, ja niiden merkitys korkeakoulutasoiselle taideopetukselle on lisääntynyt. Nykyisen lain mukaan kirjastot eivät kuitenkaan ilman oikeudenhaltijoiden lupaa voi lainata elokuvia.

Tiettyjen elokuvien osalta on mahdollista ostaa elokuva lainausoikeuksin aineiston välittäjältä. Tämä ei kuitenkaan koske kaikkia elokuvateoksia, sillä nykyinen järjestely edellyttää, että asia on huomioitu tuottajan toimesta ja että aineisto siis on saatavilla lainausoikeuksineen. Monissa tapauksissa on lisäksi epäselvää, onko aineisto luokiteltavissa elokuvaksi, tietokoneohjelmaksi tai tietokannaksi, joita ei voi vapaasti lainata, vai ovatko ne luonteeltaan verrattavissa sellaisen kirjalliseen tai taiteelliseen teokseen, jota saa vapaasti lainata. Tämä ongelma on ollut esillä mm. tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2001:15.

Kirjastoilla ei ole resursseja arvioida jokaisen teoksen teostyyppiluonnetta eikä neuvotella jokaisen aineiston tuottajan kanssa oikeuksista. Erityisesti niissä yliopistoissa, joissa elokuvat tai muut audiovisuaaliset aineistot ovat keskeisiä opetettavan aineen näkökulmasta, tulisi elokuvia ja muuta audiovisuaalista tai multimediaalista aineistoa voida lainata yliopistokirjastosta suoraan lain nojalla.

Nykyisen tekijänoikeuslain tekemä ero eri teostyyppien välillä on poistettava lainausoikeuden osalta ja eri teostyyppjä kohdeltava samanvertaisesti siten, että kaikki aineistot ovat lainattavissa kohtuullista korvausta vastaan samalla tavoin kuin nykyisellään kirjallisten teosten osalta.

Kirjastot lähtevät pääsääntöisesti siitä, että kirjaston asiakas lainaa aineistoa omaa henkilökohtaista käyttöönsä varten. Kirjaston tehtäviin ei tule kuulua valvontatehtäviä kuten esimerkiksi miten tai mihin tarkoitukseen teoksia käytetään, vaan käytön lainmukaisuudesta vastaa käyttäjä itse.

Kirjastot voisivat luonteensa puolesta sopia ”talletusmakasiineiksi” myös orvoille teoksille. Näin orpojen teosten saatavuus ja säilyminen kansakunnan kulttuuriperinnön osana voitaisiin parhaiten taata.

Muistion kysymyksessä 87 kysytään, tulisiko äänitteiden kirjastolainaukselle säätää karenssiaika. Käsittääksemme tähän ei ole aihetta, sillä aineisto on joka tapauksessa kaikkien saatavilla (esimerkiksi vertaisverkkojen kautta).

3.5. Yliopistojen rooli vapaasti saatavilla olevan aineiston tuottamisessa

Yliopistot ovat laajasti siirtyneet suosimaan julkaisutoimintaa, jossa voidaan varmistaa teosten vapaa saatavuus. Käytännössä tämä tapahtuu suosimalla Open Access-julkaisemista ja yliopistoissa tuotettujen aineistojen saataville saattamisella Creative Commons- tai Open Source- lisenssein.

OPM:n muistion 2007:18 luvussa 2.2.4 esitetään, että julkisella rahoituksella tuotettu aineisto tulisi saattaa yleisön saataviin vapaasti. Yliopistojen yleishyödylliseen toimintaan kuuluu, että teosten saataville saattaminen tällaisin ehdoin on luontevaa. On kuitenkin muistettava, että yliopistojen kuten muidenkin tahojen sisällöntuotannossa aineistojen julkaisemiseen ja saataville saattamiseen investoidaan suuria määriä aineellisia ja aineettomia resursseja. Tässä valossa vaikuttaa ristiriitaiselta, että samalla kuin yliopistojen oletetaan maksutta tuottavan laadukasta tiedettä ja taidetta yleisön saataville, asetetaan yliopistoille maksuvelvoitteita tehtäviensä täyttämässä.

3.6. Tekijänoikeusjärjestelmän vaikutuksia kansainväliseen opetus- ja tutkimusyhteistyöhön selvitettävä ja epäkohtiin on puututtava

Korkeatasoinen opetus, tutkimus ja taiteellinen toiminta ovat yhä suuremmassa määrin riippuvaisia mahdollisuudesta kansainväliseen yhteistyöhön. Kun monessa muussa maassa vaikuttaa olevan Suomeen verrattuna sallivampi tekijänoikeuslainsäädäntö, asettuvat Suomen yliopistot eriarvoiseen asemaan. Erityisesti taideyliopistoissa tämä voi johtaa merkittäviin esteisiin yhteistyölle. *Pahimmassa tapauksessa Suomen yliopistot jäävät kansainvälisen yhteistyön ulkopuolelle, millä on suora vaikutus opetuksen, tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan tasoon ja pitkällä aikavälillä myös Suomen kilpailukykyyn erityisesti sisältökeskeisillä aloilla. Pahimmassa tapauksessa sisältökeskeisten alojen opetus, tutkimus ja taiteellinen toiminta näivettyvät tai siirtyvät ulkomaille.*

Tekijänoikeusjärjestelmän asettamia esteitä kansainväliselle yhteistyölle erityisesti sisältökeskeisillä opetus- ja tutkimusaloilla on pikimmiten selvitettävä sekä laadittava tarvittavat toimenpide-ehdotukset esteiden poistamiseksi ja opetus-, tutkimus- ja taiteellisen toiminnan toimintamahdollisuuksien edistämiseksi.

3.7. Opetus- ja tutkimustarkoituksessa tapahtuva käyttö on oltava vapaata

Tekijänoikeudessa on aikaisemmin lähdetty siitä, että opetus ja tutkimus tulisi olla vapaata. Viime vuosikymmenien aikana tästä periaatteesta on yhä suuremmassa määrin poikettu. Tämä näkyy mm. siinä, että tekijänoikeuslaissa ei ole yleisölle välittämisen osalta säädetty opetuksen ja tutkimuksen osalta tekijänoikeudellista rajoitusta.

Allekirjoittaneet tähdentävät, että yliopistoilla on tärkeä rooli maamme kilpailukyvyn säilyttämisessä ja henkilöiden sivistyksellisten perusoikeuksien toteuttamisessa, eikä niiden toimintamahdollisuuksia tulisi tarpeettomasti heikentää.

Nykyisen tekijänoikeuslain intressitasapaino ei ole huomionnut yliopistojen yhteiskunnallisesti tärkeitä tehtäviä ja toiminnan yleishyödyllisyyttä eikä se erityisesti ole huomionnut tekijänoikeusjärjestelmän aiheuttamia välillisiä kustannuksia yliopistoissa.

Nykyisen tekijänoikeuslain mukaan on usein epäselvää, voiko oppilaitos käyttää oppilaan tekemää työtä oppilaitoksen ydintehtävien suorittamiseksi. Tähän ongelmaan on myös viitattu tekijänoikeusneuvoston lausunnoissa (esim. TN 1989:2 ja TN 2001:10), joissa suositellaan sopimusten tekemistä ongelmatilanteiden välttämiseksi. Tämä on johtanut siihen, että yliopistot joutuvat laajamittaisesti sopimaan oppilaiden kanssa opetustehtävien käytöstä yliopistoissa. Taideyliopistoissa tehdään joka vuosi satoja tai jopa tuhansia sopimuksia opiskelijoiden kanssa siitä, että opiskelijan töitä voidaan käyttää ei-kaupallisessa tarkoituksessa yliopistojen toiminnan puitteissa. On selvää, että tämä vie valtavasti yliopistojen resursseja erityisesti siihen nähden, mikä ”hyöty” yliopistoille tästä on.

Eräissä muissa Euroopan maissa (esim. Tshekki) oppilaitosten mahdollisuuksia käyttää oppilaiden tekemiä töitä ei-kaupallisiin tarkoituksiin oppilaitoksissa on taattu lainsäädännön tasolla. Samaan tapaan *tulisi Suomessakin huolehtia siitä, että oppilaitoksissa voidaan käyttää opiskelijoiden laatimia opinnäyte- ja harjoitustöitä yliopistojen tavanomaisen ei-kaupallisen toiminnan yhteydessä.*

3.8. Tekijänoikeuslakia on yhdenmukaistettava korkeakoulueksintölain kanssa

1.1.2007 voimaan tulleen korkeakoulueksintölain mukaan oikeudet sopimustutkimuksessa tehtyihin keksintöihin siirtyvät yliopistolle. Taideyliopistoissa tutkimushankkeessa syntyvä kaupallisesti kiinnostava aines on yleensä tekijänoikeudella, ei patenttioikeudella suojattavissa. Käytännössä kyse voi olla esimerkiksi tietokoneohjelmasta, pelistä, elokuvasta tai jostain uusmediatuotteesta.

Tekijänoikeuslaissa noudatetaan edelleen ns. tutkijapoikkeusta, jonka perusteella oikeudet lähtökohtaisesti kuuluvat tekijälle. Tämä johtaa siihen, että vastaisuudessakin joudutaan jokaisen sopimustutkimushankkeen yhteydessä laatimaan siirtosopimukset tutkijoiden kanssa, sillä sopimustutkimuksessa edellytetään oikeuksien kuuluvan yliopistolle.

Tekijänoikeuslakia tulee yhdenmukaistaa korkeakoulueksintölain mukaan siten, että yliopistolle siirtyy suoraan lain nojalla oikeudet sopimustutkimuksessa tehtyihin teoksiin.

4. LOPUKSI

Suomen kansallinen kilpailukyky perustuu merkittävässä määrin korkeatasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen. Näiden järjestämistä ja kehittämistä ei tule vaarantaa. Tekijänoikeuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä on pyrittävä löytämään tasapainoinen ratkaisu eri intressien yhteensovittamiseksi.

Taideyliopistojen opetus on täysin riippuvaista siitä, että opetuksessa voidaan käyttää tekijänoikeudella suojattua aineistoa yliopistojen ei-kaupallisten ja yleishyödyllisten tehtävien ja tavoitteiden täyttämiseksi. Tekijänoikeusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä on luotava tasapainoiset puitteet opetuksen kehittämisen mahdollistamiseksi siten, että yliopistot voivat vastata tämän päivän opetuksellisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin kansakuntamme hyväksi.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua OPM:n muistiosta 2007:18. Pidämme muistiota merkittävänä avauksena tekijänoikeusjärjestelmän uudistamiseksi. Olemme valmiita tarjoamaan tekijänoikeusjärjestelmän uudistustyön tueksi jatkossakin asiantuntemustamme sekä lisätietoa toimintaamme liittyvistä tekijänoikeudellisista kysymyksistä. Asiaan liittyvät kyselyt voidaan osoittaa allekirjoittaneiden yhteiselle tekijänoikeusasiamiehelle osoitteella:

Viveca Still
Taideteollinen korkeakoulu/Designium
Hämeentie 135 C, 00560 Helsinki
Puh. 040-824 1500
S-posti: viveca.still@uiah.fi

Helsingissä toukokuuta 2007

Kuvataideakatemia

Maria Hirvi-Ijäs
Rehtori

Katariina Ruppel
Hallintojohtaja

Helsingissä toukokuuta 2007

Sibelius-akatemia

Gustav Djupsjöbacka
Rehtori

Seppo Suihko
Hallintojohtaja

Helsingissä toukokuuta 2007

Taideteollinen korkeakoulu

Yrjö Sotamaa
Rehtori

Pekka Saarela
Hallintojohtaja

Helsingissä toukokuuta 2007

Teatterikorkeakoulu

Paula Tuovinen
Rehtori

Maarit Hildén
Hallintojohtaja

Espoossa toukokuuta 2007

Teknillinen korkeakoulu

Matti Pursula
Rehtori

Esa Luomala
Hallintojohtaja